

Vegl e niev dretg civil

Autor(en): **Tuor, P.**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)**

Band (Jahr): **10 (1908)**

PDF erstellt am: **23.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-882159>

Nutzungsbedingungen

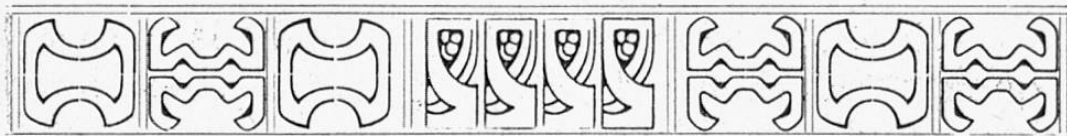
Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Vegl e niev dretg civil.

da

Dr. P. TUOR.

Scadina lescha, la quala stat buca mo sil pupi, sunder vegn exequida, ha in' influenza silla veta practica, sil far e demenar dils carstgauns. Ella ei la mesira, tenor la quala il derschader decida en cass de dispeta, nua ei raschun e nua entiert, tenor la quala el protegia ne renviescha las pretenziuns de tgi che secrei violaus en ses dretgs. Aschi lunsch sco la lescha tonscha, prescriva ella la sort digl avegnir.

Mo era senza ch' ei seigi naschiu embrugls e dispetas, ha la lescha sia muntada. Ella vala sco corda, suenter la quala scadin vischin prus e savievel drezza sia maniera d' operar, ell' ei il musavia per tut tgi che tegn ault fei e verdat, observa siu duer enviers il proxim ed il stat e capescha de haver quitau per siu agen fatg. Scadina lescha pia, aschi semplia e quorta, ch' ella seigi, ha zatgei de dir ella historia din pievel — sche ella ei buna, meina ella in pass ensi silla via dil beinstar e progress, sch' ella ei schliata in sbargat engiu enviers la decadenza e ruina. L' impurtonza dina lescha crescha, pli ferm ch' ella carga viaden ellas relaziuns della veta, pli numerusas las disposiziuns, ch' ella contegn e pli grondas midadas, che quellas effectueschan.

En tuts quels graus appartegn la palma a quellas redacziuns de reglas giuridicas, las qualas ins numna *codificaziuns ne cudischs de leschas*. La lescha ordinaria regulescha mo ina ne l' altra damonda speciala, ei d' impurtonza mo per ina ne l' altra classa de burgheis, ha per mira mo in ne l' auter effect determinau. Aschia ein leschas, che decreteschan de baghiar ina viafier, d' alzar la paga dils scolasts, de restrenscher la catscha aulta, de subvenzionar la construcziun de vuors e de vias d' alp francamein de gronda muntada practica, mo lur influenza semuossa en general enteifer tiarms ualti restretgs, ellas tucan mo in cercel serrau de persunas interessadas e vegnan dalla gronda part dil publicum pauc remarcadas, ge savens en quort emblidadas.

Tut outra ei l' impurtonza dina codificaziun. Ina tala sligia buca mo ina ne l' outra questiu, sunder regulescha tut ils pugns, aschi numerus e variaai, che serefereschon sin ina entira immensa materia giuridica, sin ina entira vart della veta humana, ella consista buca mo en ina singula quorta regla, ch' ins savess stampar sin in feigl sgulont, anzi ell' emplenescha in grond e gries volum de leschas. Aschia ein rimnadas el Cudisch penal ne criminal tut quellas disposiziuns, tras las qualas il stat sestenta de mantener pasch ed uorden ella societad, proclama, tgei che seigi scomandau e fixescha ils castitgs leuencunter. Il Cudisch de procedura civila di a nus, co nus stueien senschignar per arrivar tier nies dretg, sch' enzatti disturbescha nus en quel. Ed il Cudisch civil finalmein stabilescha, tgei che auda a mintgin; sefundond sils principis de justia e dueivladat

regulescha el las relaziuns exteriuras denter nus e nies concarstgaun. Sias disposiziuns ein pli numerusas, che quellas de mintga outra lescha, ses artechels van il bia buca mo els tschien, sunder lunsch viaden els melli ed enqual ga perfin suro. Aschia dumbra il Cudisch civil della Frontscha, quell'ovra meisterila fatga sut Napoleon I buca meins che 2281 artechel, il Cudisch civil italian 2187, il Cudisch tudestg culs artechels d'introducziun 2603. Era nies cantun Grischun ha mai viu ina lescha pli gronda, pli extendida, che il Cudisch civil redigius da P. C. Planta. Schege che quel ei semussaus sco perfetg meister enten il scriver quort e precis, eis el tuttina buca vegnius a frida cun meins che 518 paragrafs. Ed il Cudisch civil svizzer ha ensemen cul tetel final pli che dubligiau quei diember de disposiziuns, senza quintar il dretg d'obligaziuns, che vegn rentaus vidlunder sco tschunavla part principala. Cun tgei preschientscha sa il niev Cudisch federal sepresentar avont il pievel svizzer, scurlond sur quel sias 1900 prescriziuns legalas! E con stagn e con a funds cargan quellas reglas viaden el maguol della veta practica, senza che negin sappi untgir ne mitschar ord lur bratscha, seigi el lu paupers ne rehs, pur ne mistergner, vegliurd ne affon, il president della Confederaziun ne il mender perder ord in vitg montagnard.

Il Cudisch civil vegn ad accompagnar in e scadin dalla tgina al senteri. Avon che nus naschien ha el gia patertgau vid nus (art. 31 e 544), e sco che nus arvein ils égls alla glisch de quest mund, accorda el a nus la personalitat e cun quella la pusseivladat de posseder tuts beins e tuttas rihezias terrestras, mo era de vegnir car-

gaus cun deivets ed autras obligaziuns (31, 11). El declara, co nus savein agir e co nus duein se-deportar sco affon, el di, tgei consequenzas nos acts affonils produceschan (18 e 19), tgei ei nies duer enviars ils geniturs (275), mo era cun tgei premura quels han de mantener (272), d'educar e d'instruir nus (275, 276), co els han de schar emprender nus ina clamada convegnenta a nies talien ed a nossas habilitats (276). E sche nos geniturs havessan de muncar, lura remplazza el lur quitau e lur schurmetg cun clamar en nies agid in ugau (360—457).

Il Cudisch civil accompogna nus vinavon en nossa carschientscha, laschond nus pli e pli prender part vid ils beins ed avantatgs della veta. El accorda a nus cun schotg onns compleni il dretg de far in testament (467), dat a nus el medem temps, sche nus essau della biala schlatteina, schiglioc dus onns pli tard la lubientscha de maridar (96) e declara nus finalmein cun vegn onns majorens, signurs e patrurs de nies far (14). Sche nus havein queida de semetter sut il giuv matrimonial, stuein nus domandar il Cudisch civil, per saver, sin tgei maniera entrar el niev stand (105—119), el dat era risposta, co nus havein de portar il buordi communabel (159—177), qualas seigiens nossas relaziuns enviars l'otra part (178—252), seigi lu ch' il solegl della harmonia sulareschi nossa uniun, ne ch' ei rumpi ora sguardin ed uiara, entochen ch' il derschader sto declarar igl armistezi cun sparter las parts uregiontas, ne zavrar ellas per adina ina de l'otra, sligiond il ligiom della lètg (137—158).

Tut nies far ed operar sco um per mantener

nossa familia e carschentar sia prosperitat stat puspei sut las reglas dil Cudisch civil. Quel protègia e defenda nossa proprietat (641—730) e nies possess (919—941), nos dretgs e regress (730—792), el regulescha nies negoziar, specular e guldignar, entochen che nus, unfis dil barghignem e barhem terrestèr, surdein nos beins artai ed acquistai alla generaziun suondonta. E sche nos artavels, strusch havend ulivau cul badel nossa fossa, sefieran cun engurdientscha silla rauba laschada, secattinond e scarpond ord bucca in a l' auter las megleras buccadas, cheu stenda sco aungel della pasch puspei il Cudisch civil sias alas suls frars irritai, attribuend a mintgin il mantun, che gli sauda (457—641).

Aschia ei il Cudisch civil per in e scadin il pli fideivel compogn della veta, daven da che las empremas niallas setschuoran sil frunt entochen ch' il tgau grisch vegn zugliaus el lenziel de bara. Tier mintga pass, tier mintga storta della quorsa terrestre aulza el sia vusch cusseglionta, admonenta ne turzigionta. Cun buna raschun duei el perquei vegnir mess e duei el restar els mauns de scadin liber burgheis de nossa democrazia, sin quei che quel sappi aschi levamein consultar el, sco ils libers vischins della veglia Roma lur Cudisch civil, tschentaus sin XII tablas d' irom a miez lur plaz-fiera.

Sche l' influenza dina tala lescha ei aschi universal, profunda e cuzzeivla, con grondius ed impurtonts ei il moment, cura ch' ina entira naziun banduna siu vegl Cudisch civil, per semetter sut la bitgetta de novas reglas! Tgei ura solemna eis ei per l' entira patria svizzer, cura ch' il zenn

de mesanotg annunzia la comparida digl onn 1912! La roschada leschas civilas cantonalas e districtualas svaneschan el stgir davos il clutger ed ei sgola neutier il bi e niev volum dil Cudisch civil svizzer, scurlond ord mintga pagina in diem-auguris ed empermischuns. Tgei anetga, mai sudi-da midada! Sogn Silvester aunc truava il derschader tenor las normas, che han regiu sur nossas valladas pli ch' in miez tschentaner, oz sto el ar-ver in cudisch niev ed empruar de recalgiar ord quel la sentenza. Bein enqual act, che ti fas oz, vegn a vegnir giudicaus tut autruisa, che sche ti havessas fatg el jer, bein enqual process vegn a prender in' outra via, che pli baul. La veta economica e sociala, stuschada dal spért, che suffla ord la nova lescha, vegn en bein enqual grau a volver direcziun. L' influenza dil niev dretg vegn en pign temps a sefar sentir ell' entira svilupaziun de nossa cultura nazionala svizzera.

Aschi gronda ed aschi impurtonta, che quella midada vegn ad esser, ella duei tuttina stermentar negin, ne autoritats ne sempels vischins, ne derschaders ne era buca advocats, ils quals dal rest van mai alla pigiur. In niev Cudisch civil vegn a remplazzar il veder, mo quei vul buca dir, ch' in dretg reisch niev vegni a far entrada e fierer il veder culs peis ensi, che nossa veta giuridica stoppi en tut e pertut sefundar sin novs principis. La lescha vegn midada, mo il dretg resta els bia graus il medem, e nua ch' el semida, indichescha el darar ina viulta radicala, sunder il bia mo in pass vinavon sin la scala, sin la quala nus sesanflavan gia daditg. La midada ei buca universala, sunder mo parziala, ell' ei buca radi-

cala, sunder plein schanetg pil temps vargau, ella exista en bia graus plitost mo ella fuorma, che ella caussa sezza. Quei vesein nus ord ils motivs suondonts:

1. Il niev Cudisch civil vegn era suenter 1912 buca ad esser il solet regent el cumin, duront dis ed onns vegn el a stuer parter il segneradi cun la veglia lescha civila. In princepi de giustia, renconuschius de tuts pievels civilisai, ei: «Nagina lescha ha forza retroactiva,» quei significhescha: negina lescha tonscha anavos el temps passau, negina lescha astga vegnir applicada per truar cass succedi, avon ch' ella ei entrada en vigur, il derschader sto, era suenter ch' ina nova lescha ei vegnida relaschada, duvrar las reglas veglias, sco ch' ei setractescha de giudicar fatgs daventai, duront che lezzas valevan. Quei exprima era nies Cudisch civil svizzer en igl empren artechel de siu tetel final ed el demuossa, co quei princepi s' applichescha sin in diember damondas impurtontas. In pèr exempels. Sche ti eis maridau avon 1912 restan era daleudenvi tias relaziuns enviers tiu consort en quei, che risguarda vos beins, exactamein las medemas, nunche vus omisdus preferies de semetter sut il dretg niev e fetschies tiella autoritat ina tala damonda per scret. Sche vus haveis avon 1912 giu serau in contract matrimonial, restan sias disposiziuns era suenter en vigur, mo che vus stueis schar portar el en il register de beins matrimonials, sinaquei ch' el piardi buca sia forza enviers tiarzas personas. Sch' ina persuna ei morta avon 1912 prend l' jerta, era sch' ella vegn partgida pér suenter quei datum, la medema via, sco sche quei fuss daventau

dal temps dil dretg cantonal. Sche ti has avon 1912 fatg in testament valeivels alla grischuna: p. ex. ti has scret e signau el, mo emblidau il datum, ne ti has schau sriver da zatgi auter e has lu signau el cun aunc treis perdetgas, en tuts quels cass restan tias disposiziuns en compleina valeta, schege ch' ellas corrispundan buc allas reglas dil niev dretg civil. Ed era sche ti survivas l' entrada en vigur dil niev Cudisch, drovas ti buca midar tiu testament.

Quels paucs exempels, che nus savessan senza breigia augmentar, bastan per demussar, ch' il vegl dretg vegn buc a svanir tut anetg, ch' el vegn contrariamein aunc bien e ditg a vegnir applicaus sper las reglas novas. Aunc suenter tschien onns vegnan senza dubi ils fistitgs dellas veglias leschas aunc ad esser veseivels en nossas vallas. Pia purs, advocats e derschaders, sepertgirei de fierer, sco ch' igl onn 1912 splunta, il vegl Cudisch civil grischun egl encarden si surcombras, teni era daleudenvi el en aulta honor e plazzei el sin cruna a pèr cun la nova lescha, el vegn buca aschi dabot a vegnir de purla!

2. Mo era aschilunsch sco il Cudisch civil vegn a reger, risvolva el buca completamein il dretg anteriur, anzi el contegn e reproducescha per gronda part nuot auter, che las veglias reglas civilas. Il Cudisch civil svizzer ei vegnius relaschaus per crear in solet dretg per tuts ils cantuns della Svizzeria. Quella fin e mira fuva denton per part gia daditg avon realisada. Aschia possedein nus gia daven dals 1881 l' extendida lescha federala sul dretg d' obligaziuns, la quala regia nos contracts e noss' entira veta mercantila.

Dasperas fuvan zaconts pugns special regulai en in per leschas civilas federalas pli quortas, sco per ex. ella lescha sulla capacitat civila, en quella sul stand civil e sur la lètg. Duront che pliras de quellas leschettas specialas ein simplamein svanidas el ravugl dil niev Cudisch civil, nua che lur disposiziuns ein vegnidas fultschidas el liug convegnent, vegn il dretg d'obligaziuns rentaus vidlunder sco atgna part independenta. Tier tala caschun han ins naturalmein, sefundond silla doctrina e practica de decennis, dulau ora ina ne l'otra malneidiadat, realisau in ne l'auter progress giavischeivel. Mo per lunschora la pli gronda part ei quella immensa materia vegnida adoptada el contegn de entochen uss, ge perfin el vestgiu veder, quei vul dir cul vegl text. Aschia vegn bia pli ch'ina tiarza dellas disposiziuns dil Cudisch civil (compriu il dretg d'obligaziuns) a consisten ord nuot auter, che ord nies vegl dretg federal, applicaus gia dapi decennis en nossa patria.

3. Autruisa stat ei naturalmein cun las materias reservadas tochen dacheu alla legislaziun cantonala. Cheu seschavan grondas ed impurtontas midadas nunpusseivel evitar. Co vulevan ins schiglioc derscher en in solet dretg digl avegnir tut quellas aschi numerusas e variadas leschas cantonales, las qualas sefundavan per part sin princepis totalmein contraris? Ei mava buc auter, ins ha cheu stuiu runcar, smuttar, scavignar il tratsch, semnar novs schierms, enferlar novas frastgas. Enqual dretg cantonal ei vegnius tuccaus dapli, auters dameins. Mo era cheu han ins buca volviu il mund sutsura, anzi, tut quei ch'era bien, profiteivel, agen nazional, conform allas pretensiuns.

d'ozildi, quei han ins empruau de salvar vid il vegl dretg, ins ha ton sco pusseivel conservau la ragisch ed il best ed ins ha mo bugliu vitier nova roma. Principalmein vesein nus, co il grond diember de nossas instituziuns cantonalas grischunas sesanflan era el niev Cudisch civil e quei per gronda part en ina fuorma ualti semeglionta. Aschia havein nus presapauc il medem sistem pils beins matrimonials, ils medems artavels legitims, las restricziuns dil dretg de testamentar etc. Las leschas de paucs cantuns ein aschi parentadas cun il niev Cudisch civil, sco nossa lescha civila grischuna. Il motiv ei sempels. Denter tut ils numerus cudischs cantonals eis ei principalmein stau in, il qual ha influenzau la lavur dil redactur de nossa lescha federala, quei ei stau il Cudisch civil turtges. Quei medem Cudisch civil ha surviu sco model a P. C. Planta, cura ch' el ha elaborau nies Cudisch grischun. Dacheu sedeclara per gronda part la semegliadetgna denter nossa lescha grischuna e la nova lescha federala.

* * *

Tgi che vul comparegliar il vegl cul niev dretg sto en emprema lingua declarar las midadas e differenzas, che semuossan en quels instituts giuridics, ils quals sesanflan en omisdus cudischs civils, el sto secundo descriver ils instituts dil Cudisch federal, ch' ein jasters a nossa lescha grischuna. Tals instituts reisch novs per nus ein per exempel: l'adopziun (art. 264—270), ils effects de stand civil attribui agl affon illegitim en cass de renconuschientscha e de declaronza de paternitat (art. 325), l'indivisiun (336—349), gl' assi-

stent legal (395), l'ugadia de familia (362—367), la restricziun dil dretg d' artar dils parents (460—466), la disartaziun (477) e malvengonzadat d' artar (540), la brev de renta (Gült 842 ss.) etc. etc.

Las paucas paginas, che statan en mia disposiziun lubeschan buca, era mo de dar ina quorta suffrida sur quellas midadas, quei duei, sche Dieus vul, daventar igl onn futur ella Gasetta Romontscha. Entochen lu vegn era igl exemplar romontsch dil Cudisch civil a sesanflar els mauns de nos lecturs.

* * *

Igl ei stau in act de generusa benevulientscha enviers la pli pintga fracziun nazionala de nossa cara patria, d' accordar ad ella ina translaziun dil Cudisch civil en siu vierv matern. Quei niebel senn de libertat e toleranza ei la pèdra la pli terlichonta ella cruna dellas bellezias de nossa cara Svizzeria, ina pèdra, che distingua nossa republica avon tut las tiaras vischinontas, ellas qualas roschadas burgheis, e fussan els tschien ga pli numerus, che nus Retoromontschs, ston surportar e sufrir discomets e malingasis spirontamein, per quei ch' els han empriu en tgina de tschintschar autruisa, che lur confrars.

Il departement de giustia federal ha entras in contract dils 12 de Mars 1908 surdau il squetsch dil Cudisch civil en lungatg romontsch alla stamperia de Giusep Condrau a Mustér e la translaziun al scribent de questas lingias, fixond el medem temps il diember dils exemplars sin 6000. Era il Cussegl pign dil cantun Grischun ha cun ludeivla promptadat promoviu quell' ovra accor-

dond per ella in considerabel subsidi. Aschia vegn vid primavera 1909 il text romontsch a vegnir repartius gratis a tuts vischins, che plaidan il lungatg de Sur- e Sutselva e Surmir.

Igl ei buc ju senza difficultat de translatar en nies sempel lungatg de purs iua lescha, aschi moderna ed extendida. Co dar sin maniera levamein capeivla las construcziuns savens ualti strubigiadas e complicadas, pleinas de clausas, d' excepziuns e de restricziuns? Nua anflar ils plaids necessaris per designar in diember instituziuns ed ideas giuridicas, entochen dacheu buca enconuschentas en nossas valladas? Quei che Muoth ha aschi spiritusamein remarcau sur la translaziun della Fabiola selai sin maniera analogica era applicar sin la presenta traducziun: «La Fabiola descriva la cultura romana cun tutta sia finezia e cheu vegn negin translatur a saver segidar mo cun romontsch. Il lungatg ei en quei grau memia paupers. Cun cup, barcagl, scadiala, cazetta, curte selai p. e. la vischalla artificiala dils Romans buca translatar. Cheu ston ins duvrrar plaids jasters. Aschia stat ei era cun ils obiects digl art etc. Quei ston era ils lungatgs pli cultivai far.»¹⁾ Ei seschava era per nus buca far auter, nus essan stai sforzai de duvrrar tscheu e leu in' expressiun aunc buca udida dalla ureglia romontscha, nus havein en general empri-stau ella a nos confrars, ils lungatgs latins. Tals plaids ein p. e. emancipaziun, regim dils beins matrimonials, indivisiun, asil de familia, brev de renta. Schiglioc havein nus, aschi fetg sco ei caztgava, abstrahau bunamein dal tut de scaffir plaids,

¹⁾ Mira Annallas XX Annada p. 129.

novs e nua ch' in substantiv romontsch muncava havein nus segidau culla fuorma verbala. In' excepziun fan cheu p. e. ils plaids: ugadaziun per Entmündigung, disartaziun per Enterbung, che vegnan capi senza difficultat. Naturalmein havein nus buca giu scrupels d' applicar expressiuns, las qualas, schege pauc usitadas en bucca populara, secattan gia en versiuns de leschas grischunas, surtut en nies Cudisch civil cantonal, sco affinitat, beins apportai, pupil, curatela. Mo nus lessan buca seconsiderar per aschi ligiai, de buca astgar refusar ina ne l' altra de quellas expressiuns, che nus tenin per meins correcta, sco: determinaziun enstagl disposiziun per: Gesetzliche Bestimmung, disavanzament enstagl sminuziun per Rückschlag, caussa moventa enstagl caussa mobila per bewegliche Sache ne Fahrhabe.

Nus essan buca mo stai constrenschi de far diever dina ne l' altra expressiun, che ha aunc buca aquistau il dretg de vischinadi tier nus, anzi nus havein era stuiiu dar a bein enqual plaid, duvraus ella veta de mintgadi, in' atgna tempra, stuiiu scalprar en a quel ina significaziun pli atgna, pli exacta, pli giuridica. Tals plaids duvrai en in senn tecnic ein p. e. parentela = Blutsverwandschaft, avdonza = Aufenthalt, spariziun = Verschollenheit, ugadau = entmündigt, sut ugau = bevormundet, spartgida (ne spartiziun) dils consorts = Trennung der Ehegatten, uniun, cuminonza e separaziun dils beins, cuminonza dils beins aquistai = Errungenschaftsgemeinschaft, assistent legal = Beirat. Tscheu e leu havein nus era recavau neunavon in ne l' auter vegl plaid romontsch, che fuva sin stulir, sco plogn, el ordeina, conderscher,

conderschida. Mo expressiuns e fuormas dil temps vargau, buca pli entelgidas en nos vitgs, havein nus schau dina vart.

Treis principis han surtut menau il translatur romontsch dil Cudisch civil: exactadat dil senn giuridic, popularitat della fuorma, correctadat dil lungatg.

Errurs ariguard il senn e la muntada din artechel duessan da raschun negliu esser selischnadas viaden. Ina ne l' autra umbriva de differenza seschava buca evitar, essend che las expressiuns correspondentas els differents lungatgs secuvieran bein savens buca tras a tras. Gia il translater della veglias leschas della Ligia Grischa remarca: «ils plaits sezi een bucc' adina schi expressivs en in lungaig sco en l' auter, ed aschia po ei biaras gadas schebigiar, ch' ina constructiun n' ina propositiun ha en substantia il medem sentimen en dus lungaigs, aber ei tonaton buca la medema forza.»

Memia scrupulus astgavan nus buc esser, sche nus levan restar populars. Nus essan perquei ungtgi dallas biaras translaziuns de leschas grischnas, las qualas setegnan fitgadamein vid la construcziun originala e lain perquei sut vestgiu romontsch dapertut cuchigiar neuadora la membra tudestga. Nus havein principalmein suondau igl exempel della translaziun dil Cudisch civil en franzos, la quala ei surtut l' ovra dil fin stilist e literat Virgil Rossel. Quel ha sco negin auter capiu de derscher spért ed eleganza franzosa els schetgs paragrafs della lescha, de scaffir in text veramein nazional.

Terzo vulevan nus sriver, ton sco selai, in correct romontsch ed oravontut mitschar dalla nau-

scha influenza tudestga, la quala suffla sur nossas vals sco in prigus favugn d' atun e risvolva surtut il patertgar della gleut studigiada. Nus essan perquei fugi dalla construcziun substantivala; ils verbs ein il fundament de nosssa syntax, tuttina sco tier ils vegls Latins. Nus havein untgiu, ton sco pusseivel, il diever dils verbs accompignai dalla proposiziun, sco: far suenter, dar anavos, scriver giu etc. Nus havein plinavon mai duvrau ella construcziun secundara il plaid «sche» el senn de «so», suondond cheutras gia l'admoniziun dil grammatischer romontsch Carisch.

Mo en ina caussa havein nus buca saviu se distaccar dall' influenza tudestga, quei ei ella translaziun dellas expressiuns tecnicas giuridicas. Quei ord motivs practics. Havend il text romontsch negina forza legala, vegn el il bia a vegnir duvraus mo sper in dils texts autentics, e quei vegn ad esser bunamein adina il tudestg e buca il franzos ne talian. Ei dess perquei levamein scumbegls, sche nus seabsentein aschi fetg dalla terminologia tudestga, sco ils Franzos e Talians astgan far. Perquei schein nus: habilitat de dretgs civils e d'agir e buca gudiment ed exercezi dils dretgs, declaronza de spariziun e buca «d'absenza» etc.

Quei ei zaconts pertratgs, che han empellau la translaziun romontscha. Ella vegn buc ad esser perfetga, errare humanum. Era tschels texts, schege elaborai d'entiras commissiuns e repetidamein emprimi, ein buca senza errur, gnanc il tudestg (mira p. e. art. 485, 926), aunc bia meins il talian, nua che las malperfetgadats ein ualti numerusas. Il text romontsch drova buca esser me-

gliers che ses frars. Sch' el vegn tuttina a contentar nies pievel, ei quei buca per pintga part il meret dils premurai gidonters, ils quals han susteniu il translatader en sia greva lavur, ed oravontut de Signur president Vincenz a Trun. Quel ha cun speciala fervur mess el survetsch de quell' ovrà sias experienzas rimnadas tier la translaziun dil Cudisch federal d' obligaziuns e della lescha de stumadira e conquors. El ha elaborau igl emprem concept pil dretg de familia e surdequei assistiu a nus cun bein enqual cussegl. Agid han era porschiu mistral Gius. Condrau a Mustér, professor Lombriser a Friburg e Dr. Cahannes a Cuera. Lez ha specialmein cun lubientscha della regenza grischuna surpriu de regular l' ortografia. A tuts gidonters nies pli cordial engraziament!

Nus concludin nies studi cun in dubel givisch. Il Grischun vegn, sco ils auters cantuns, a stuer scaffir ina lescha d' introducziun tier il Cudisch civil svizzer. Possi el en ina caussa aschi impurtonta buca patertgar vid il spargnar, sunder suondond ils exempels dils cantuns ils pli progressivs sco Bern, Turitg, Friburg, Neuschatel, Basel, Vad, S. Gagl etc. schar preparar quella lescha entras las forzas las pli adattadas, che sesanflan el cantun! — Il proiect de quella lescha sto vegnir translataus en romontsch pil recess dil Cussegl grond. Possi quella versiun ir a prau culla maniera d' exprimer adoptada dal text romontsch dil Cudisch civil svizzer!